

A másik végletet Vas megye jelenti, amelynek munkanélküliségi rátája (7,1%) országosan a legkedvezőbbek közé tartozik, és a munkanélküli fiatalok aránya viszonylag szintén alacsony (23% alatt marad). A gazdaságilag fejlődő és alacsony átlagos munkanélküliségi rátát felmutató megyékben mindenesetre az ifjúság esélyei már a közeli jövőben és perspektívikusan is lényegesen jobbak mint a kedvezőtlen adottságú, leszakadás veszélyével küzködő térségekben. A jobb esélyt nyújtó területek között említhetjük mindenesetre – Vas megyén kívül Győr-Moson-Sopron megyét, valamint magát a fővárost és környékét is.

Nemzetközi összehasonlító vizsgálatoknál is figyelmet érdemel az a rendkívül jelentős szóródás, amely e kis területű ország egyes körzetei között a munkanélküliség, és azon belül főleg az ifjúsági munkanélküliségi arány tekintetében észlelhető. Az ifjúsági munkanélküliség a hátrányos helyzetű vidékeken ugyanis háromszor, három és félszer akkora lehet, mint a kedvező adottságú térségekben.

A megyei adatok természetesen nem érzékeltethetik egyes különösen súlyos helyzetben lévő kis térségek problémáit, amelyekről azonban nem szabad megfeledkeznünk. Elég itt példaként Ózd térségére, Nógrád megye bányavidékeire, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyes távoli, elönytelen földrajzi fekvésű körzeteire utalnunk. Az ilyen „válságövezetekben” a munkanélküliségi ráta a megfelelő megyei szintet messze meghaladhatja, a munka nélkül maradt fiatalok és főleg a pályakezdők többségének munkába állítása helyben gyakorlatilag megoldhatatlan feladatot jelenthet.

Irodalom

- [1] TIMÁR JÁNOS: *Munkanélküliség-foglalkoztatáspolitikai-gazdaságpolitika*. A jövő munka-helyeiért. Munkatudományi tanulmányok. Bp. 1994. 28-37. p.
- [2] TIMÁR JÁNOS: *Az ifjúság foglalkoztatásának néhány általános és specifikus problémája*. Munkaügyi Szemle 1989. Melléklet I-II.
- [3] Országos Munkaügyi Központ jelentései. 1989-1995.
- [4] FÓTI JÁNOS-ILLÉS SÁNDOR: *A munkanélküliség demográfiai vonatkozásai*. Népeség-tudományi Kutató Intézet 43.sz. jelentése Bp. 1992. 89 p.
- [5] FÓTI JÁNOS-ILLÉS SÁNDOR: *A nagy létszámú generáció pályakezdésének problémái*. in.: Demográfia 1992. 3-4.sz. 419-437 p
- [6] *Mikrocenzus 1996*. A népesség és a lakások jellemzői. KSH Bp. 1996.

Lakatos Miklós

Foglalkoztatottság az ifjúság körében 1980-1996

Az előadás a KSH által 1980-ban és 1990-ben készített népszámlálás, illetve az 1996. évi mikrocenzus adatait hasonlítja össze.

A rendszerváltás óta az országban olyan társadalmi és gazdasági folyamatok mentek végbe, amelyek több vonatkozásban lényeges hatást gyakoroltak a népesség és ezen belül az ifjúság gazdasági aktivitásának alakulására.

1980 és 1996 között az aktív kereső fiatalok aránya 76%-ról 54,7%-ra zuhant, melynek két oka a korosztályon belüli munkanélküliség növekedésében és az oktatási rendszer fiatalokat felszívó hatásában keresendő. A területi eloszlás tekintetében a három nagy kategória (főváros, város, község) között nincs lényegi különbség, mind a fővárosban, mind a községekben 41%-os a fiatalok foglalkoztatottsági rátája. Nem mutat csökkenő tendenciát a naponta ingázók száma, és ez szoros összefüggésben áll az intenzív munkahelykereséssel.

A foglalkozási viszony szempontjából a fiatalok magánszférában való foglalkoztatottsága jóval nagyobb arányú, mint az idősebb korosztályé. Az állami szférában főként a nőket, míg a magánszférában inkább a férfiakat alkalmazzák, ez az eltérés azonban az idősebbeknél kiélezettebb.

A foglalkoztatási adatok azt mutatják, hogy a magasabb és korszerűbb képzettséget igénylő munkakörökben jelentős a fiatalok aránya, de munkaerőpiac szelektív hatását jól mutatja, hogy a korábbi évtizedekhez képest még a segédmunkás jellegű munkaköröket is a fiatalabb generációkba tartozókkal töltik be.

Kemény István

Roma (cigány) fiatalok a munkaerőpiacon

A roma (cigány) fiatalokat illetően előadásom az 1993-94 évi országos reprezentatív cigánykutatásra¹ támaszkodik. A nem roma fiatalokra vonatkozó adatok forrása az 1993 őszén az ELAR (Egységes Lakossági Adatfelvételi Rendszer) keretében a Központi Statisztikai Hivatal által készített felmérés.

A munkanélküliség elemzésében gyakran használják a regisztrált munkanélküliség fogalmát, vagyis azokat tekintik munkanélkülieknek, akiket a munkaközvetítő hivataloknál nyilvántartásba vettek. Ennél a mérésnél a munkanélküliek közé kerülnek olyan személyek is, akik valójában nem kívánnak fizetett munkát végezni, és olyanok is, akik a láthatatlan (vagy a nagyon is látható de nem regisztrált) gazdaságban dolgoznak. Ugyanakkor nem szerepelnek a munkanélküliek között, azok, akik szívesen dolgoznának, de nincs esélyük arra, hogy munkát találjanak, valamint arra sem, hogy valamilyen munkanélküli járadékban, vagy ellátásban részesüljenek és ezért nem is regisztráltatják magukat.

A regisztrált munkanélküliségi ráta a nem roma férfiaknál 1993 végén 14,2 százalék volt, a nőknél 11,2 százalék, együttesen 12,8 százalék. A romáknál ennek majdnem négyszerese: a férfiaknál 50,1 százalék, a nőknél 48,9 százalék, együttesen 49,7 százalék.

A munkanélküliség mérésének másik módjánál a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) meghatározását alkalmazzák. E szerint munkanélküli az, aki 1. a megkérdezés előtti héten nem végzett legalább 1 óra fizetett munkát, 2. a megkérdezés előtti négy héten át aktívan keresett munkát, és 3. két héten belül munkába tudna állni.

¹ A kutatást az MTA Szociológia Intézetében Kemény István, Havas Gábor és Kertesi Gábor vezette. A kutatási eredményekről: Havas Gábor – Kemény István: A magyarországi romákról. Szociológiai Szemle 1995/3. Kemény István – Havas Gábor: Cigánynak lenni. Társadalmi Riport 1996. Kemény István: A romák és az iskola. Educatio 1996. tavasz. Kemény István: A magyarországi roma (cigány) népességről.